

Onderwerp 6: De mens als beeld van God

De mens is het enige schepsel dat in staat is om datgene wat de materiële en eindige wereld overstijgt te kennen en lief te hebben. God heeft ons geschapen met een geest, zodat we Hem kunnen kennen en liefhebben. De schepping van de mens naar het beeld van God impliceert de mogelijkheid van een relatie van wederzijdse intimiteit. De mens, geschapen naar het beeld van God en deelnemend aan Hem die liefde

is, is een wezen dat in staat is om lief te hebben.

17-7-2025

1. Geschapen naar het beeld van God

Het boek Genesis vertelt ons dat “God de mens als Zijn beeld schiep; als het beeld van God schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen.”[1]

Dit is zeker een openbaring van het grootste belang. Na de schepping van de materiële wereld, de plantenwereld en de dierenwereld, schept God de mens (we houden hier geen rekening met de engelenwereld). Er bestaat een duidelijk en fundamenteel onderscheid tussen niet-menselijke wezens en menselijke wezens. Alleen mannen en vrouwen zijn naar het

beeld van God; ze weerspiegelen veel meer van God dan alleen maar door Hem geschapen te zijn; Ze nemen deel aan Gods goddelijkheid op een manier die superieur is aan die van niet-menselijke wezens, hoewel deze gelijkenis logischerwijs het onderscheid tussen de menselijke en goddelijke natuur niet opheft. “De menselijke persoon, geschapen naar Gods beeld, is tegelijkertijd een lichamelijk en een geestelijk wezen. Het Bijbelverhaal brengt deze werkelijkheid tot uitdrukking in een symbolisch taalgebruik, wanneer het zegt: ‘God boetseerde de mens uit stof, van de aarde genomen en Hij blies hem de levensadem in de neus: zo werd de mens een levend wezen.’ (Gen 2,7).”[2]

Deze tussenpositie van de mens, tussen de materieel-dierlijke wereld en goddelijkheid, wordt soms ontkend door de twee uitersten. In het eerste geval werpt de mens

zichzelf op als absolute heer van zichzelf en van de hele schepping; in de tweede wordt de mens gezien als eenvoudigweg het product van de dierlijke evolutie, hoe complex deze ook mag zijn, beroofd van spiritualiteit en vrijheid.

Maar om deze twee fouten te vermijden en deze geloofswaarheid gemakkelijker te accepteren, hoeven we alleen maar na te denken over onze ervaring van onze eigen manier van zijn.

Aan de ene kant ervaren we nogal wat beperkingen die onze eindigheid manifesteren. We slagen er bijvoorbeeld niet in om alles te doen wat we willen doen (door externe obstakels of interne belemmeringen); Er overkomen ons veel dingen die we niet onder controle hebben, willen of voorzien; we leven in een stroom van tijd en gebeurtenissen die we niet

kunnen terugdraaien of stoppen.
Onze eindigheid is dus duidelijk.

Maar aan de andere kant zijn er bepaalde kenmerken van ons leven die aan deze eindigheid ontsnappen, die het op de een of andere manier “poreus” maken of openstellen voor het oneindige. Om te beginnen merken we het verrassende feit op dat we, omdat we eindig zijn, dit weten of ons ervan bewust zijn. Maar als we weten dat we eindig zijn, dan is dat omdat ons begrip op de een of andere manier de grens van onze eindigheid overschrijdt. Bovendien, en met betrekking tot de hierboven genoemde beperkingen, bereiken we veel dingen die we willen zeker niet, maar we kunnen ze wel bedenken en verlangen, zelfs als ze onmogelijk te bereiken zijn. Oncontroleerbare gebeurtenissen confronteren ons noodzakelijkerwijs, maar we kunnen ons er altijd tegen verzetten of er een innerlijke

houding tegenover aannemen. De tijd gaat voor ons en in ons op een noodzakelijkerwijs onomkeerbare manier voorbij, maar we leven altijd in een continu en permanent “nu” van waaruit we het verleden en op een bepaalde manier ook de toekomst kunnen beschouwen en betekenis kunnen geven.

Kortom, we zijn ongetwijfeld een eindig wezen dat in een eindige materiële wereld leeft; maar we hebben ook het vermogen om afstand te nemen van de voorwaarden van onze eindigheid. Dit vermogen is alleen mogelijk omdat we spiritueel zijn, en hier zien we wat ons gelijk maakt aan God, de oneindige en absolute Geest.

Sommige humanistische theorieën beweren dat de mens een geest heeft, maar een eindige geest - min of meer verlicht - die niet naar het beeld van God is en daarom ook niet op Hem

gericht is. Een dergelijke opvatting is allereerst theoretisch problematisch, omdat het de aard van een spiritueel wezen is om deel te hebben aan het absolute Zijn en ernaar te neigen. En ook praktisch, omdat persoonlijke en historische ervaring laat zien dat het verbreken van de relatie met God uiteindelijk de waardigheid van de menselijke persoon ondermijnt. “Er is geen alternatief. Hier op aarde kunnen we maar op twee manieren leven: we leiden een bovennatuurlijk leven of we leven als een dier.”[3]

2. De mens: uit liefde geschapen, geschapen om lief te hebben

Dat “God de mens naar Zijn beeld schiep” impliceert ook twee fundamentele waarheden: dat we uit liefde zijn geschapen en dat we zijn geschapen om lief te hebben.

Ten eerste, als God perfect en absoluut is, dan heeft Hij niets en niemand nodig. Daarom is God

absoluut transcendent en vrij; dat wil zeggen, Hij heeft de wereld en de mensheid niet uit noodzaak geschapen, maar uit vrije wil. De schepping is een gratis geschenk van God. Met andere woorden, de hele schepping is het werk van Zijn liefde. We moeten vechten tegen de veelvuldige verleiding om God, of Gods Wil, te onderwerpen aan onze logica of beperkingen.

Ten tweede, als God ons naar Zijn evenbeeld heeft geschapen, dan is dat om een mogelijke relatie met ons aan te gaan. Met andere woorden, als God ons in staat heeft gesteld om meer te weten en lief te hebben dan het materiële en eindige, als Hij ons met een geest heeft geschapen, dan is dat zodat we Hem kunnen kennen en liefhebben. “Van alle zichtbare schepselen is alleen de mens ‘in staat zijn Schepper te kennen en lief te hebben’ (*Gaudium et Spes*, 12,3); hij is het ‘enige schepsel op aarde dat om

wille van zichzelf door God is gewild' (*Gaudium* et Spes, 24,3), hij alleen is geroepen door kennis en liefde te delen in het leven van God. Hij is met dit doel geschapen en dit is de diepste grond van zijn waardigheid." [4]

Vanuit een ander gezichtspunt kan gezegd worden dat de schepping van de mens naar het beeld van God de mogelijkheid van een relatie van wederzijdse communicatie impliceert. Maar het initiatief voor deze communicatie kan, omdat het om intimiteit gaat, alleen van God komen, omdat de natuurlijke menselijke kennis uit zichzelf geen toegang kan hebben tot Gods intimiteit (noch tot enige andere intimiteit, tenzij het zichzelf ervoor openstelt). En dat is wat God werkelijk heeft gedaan. God heeft Zichzelf aan ons geopenbaard en Zijn diepste wezen aan ons meegedeeld. Deze diepgaande openbaring bereikt

ons op de meest expliciete manier in de woorden van Johannes: “God is liefde.”[5]

Daarom is de mens, geschapen naar het beeld van God en deelnemend aan Hem die oneindige Liefde is, een wezen dat in staat is om lief te hebben. Dit is de diepste aard en definitie van het menselijk wezen, wat we zijn en worden, “want iemand is wat iemands liefde is.”[6] We zijn in staat om lief te hebben omdat we uit liefde geschapen zijn, we hebben die liefde al ontvangen, we zijn eerst liefgehad: “Hierin bestaat de liefde: niet wij hebben God liefgehad, maar Hij heeft ons liefgehad”[7]; “Wij hebben lief, omdat Hij ons het eerst heeft liefgehad.”[8] Daarom wordt de hele dynamiek van het zedelijk leven, van het leven van de deugden, door de liefde, door de naastenliefde bepaald. “Naastenliefde ordent de handelingen van de andere deugden

tot het uiteindelijke doel en geeft daarom ook de andere deugden hun vorm. Daarom wordt gezegd dat het de vorm van de deugden is.”[9]

3. Dimensies van de mens: intellect, wil, affecties

Het definiëren van de mens als een liefhebbend wezen of een wezen dat in staat is om lief te hebben kan dubbelzinnig zijn, afhankelijk van wat er bedoeld wordt met liefde, een term die momenteel veel te breed en divers gebruikt wordt. In het algemeen kan gezegd worden dat liefde een verlangen is, of op zijn minst een verlangen koestert; maar mensen kunnen op verschillende manieren verlangen (egoïstisch of altruïstisch), met verschillende aspecten van hun natuur (zintuiglijk of geestelijk) en daarbij gericht op zeer verschillende objecten (bijvoorbeeld inferieur of superieur aan de mens zelf, objecten die van

nature goed of slecht zijn, etc.), waarmee dit verlangen en daarmee het subject zelf dat verlangt, op verschillende manieren wordt gekarakteriseerd. Het licht van het geloof vertelt ons dat de manier van liefhebben die het beste past bij de mens, het beeld van God, is om lief te hebben zoals Hij liefheeft.

Liefhebben zoals God liefheeft of spiritueel liefhebben betekent, kort gezegd, vrijelijk liefhebben in en met waarheid. Met andere woorden, het betekent het verheffen van de affectiviteit tot het niveau waarop de rede daarin waarheid of onwaarheid onderscheidt, goedheid of slechtheid. en daarbij liefde voor de ander opent of op de ander richt, wat natuurlijk alleen ongedwongen of vrijwillig kan gebeuren. Het gaat er dus om de drie fundamentele dimensies van het menselijk wezen als geest in het spel te brengen: het intellect of *logos* dat helder het soort liefde onderscheidt

en het openstelt voor andere mensen; de wil die vrij beslist hoe te reageren op deze heldere en liefdevolle vereiste; en de affectiviteit die, in haar diepste en hoogste vorm, liefde is.

Natuurlijk zien we in onszelf ook een niet-spiritueel niveau waar helderheid, vrijheid en authentieke liefde ontbreken. Daarom moeten we deze drie menselijke dimensies integreren op hun hogere of spirituele niveau, zonder toe te geven aan het reductionistische idee dat de mens uiteindelijk niet meer dan een materieel, dierlijk of sociaal samenlevend wezen is.

Op dit spirituele niveau gaan intellect en liefde harmonieus en gelijktijdig hand in hand.
“Verstandelijk vermogen en liefde staan niet eenvoudigweg naast elkaar: Er is liefde die rijk is aan verstandelijk vermogen en

verstandelijk vermogen dat vervuld is van liefde.”[10] *Eros* en *agapè*, die vaak geradicaliseerd zijn en tegenover elkaar zijn geplaatst (als begeerlijke liefde en naastenliefde, opstijgende liefde en afdalende liefde, bezitterige liefde en wegschenkende liefde, liefde tot zichzelf en liefde tot de ander, etc.), kunnen integreren door zichzelf te verheffen en te zuiveren. “In werkelijkheid laten *eros* en *agapè* - opstijgende en afdalende liefde - zich nooit helemaal van elkaar losmaken. Hoe meer beide, in hun verschillende aspecten, een juiste eenheid vinden binnen de gedeelde werkelijkheid van liefde, des te meer wordt de ware aard van liefde in het algemeen gerealiseerd. Al is *eros* allereerst vooral verlangend, opstijgend - fascinatie voor de grote belofte van geluk - toch zal hij in het toegaan op de ander steeds minder naar zichzelf vragen, steeds meer het geluk van de ander willen, steeds meer zorg om

hem dragen, zichzelf geven, er voor hem willen zijn. Het moment van de *agapè* breekt in hem aan, anders vervalt hij en verliest hij ook zijn eigen wezen. Omgekeerd is het echter voor de mens ook onmogelijk altijd in de schenkende, afdalende liefde te leven. Hij kan niet altijd alleen maar geven, hij moet ook ontvangen. Wie liefde wil schenken, moet haar zelf geschonken krijgen.”[11]

4. Gerichtheid op de ander

Doordat God ons heeft geopenbaard dat Zijn essentie liefde is, heeft Hij ons ook iets geopenbaard over hoe Hij liefheeft; en niet alleen hoe Hij van mensen houdt, maar ook hoe Hij van Zichzelf houdt. God heeft interpersoonlijk lief; God is Drie-enig, een Drie-eenheid van personen die elkaar kennen en liefhebben. Dus als we geschapen zijn naar het beeld van God, zijn we geroepen om op

deze manier lief te hebben en bezitten we al een afdruk van of deelname aan deze interpersoonlijke liefde.

Deze dimensie van liefde, liefde voor de ander, kan al worden waargenomen in de natuurlijke ervaring van zowel liefde als de ervaring van de ander als een ander persoon. Aan de ene kant, als liefde verlangen is, houdt het beweging in; en het is alleen maar natuurlijk dat het de persoon uit zichzelf leidt naar het hogere, naar andere mensen. Aan de andere kant is de authentieke ervaring die we van anderen hebben niet simpelweg de ervaring van andere “objecten” waarop we kunnen reageren als we dat willen; Het is eerder de ervaring van andere “subjecten” die al vanaf het begin een antwoord van ons eisen, voor wie we ons in de eerste plaats uitgedaagd voelen. Deze natuurlijke ontdekking wordt op haar beurt

versterkt door de geloofswaarheid waar we het over hebben gehad: de mens als beeld van God. Sterker nog, als de andere persoon het beeld van God is, dan staat het liefhebben van de ander gelijk aan het liefhebben van het beeld van God. En het liefhebben van iemand van wie God houdt staat dan gelijk aan het liefhebben van God Zelf.

Daarom is liefde in wezen interpersoonlijke liefde: “Omdat de liefde vol waarheid is, kan zij, in haar rijkdom aan waarden, door de mens begrepen, aanvaard en overgedragen worden. Want *de waarheid* is de ‘logos’ die de ‘*diá-logos*’ schept en daarmee uitwisseling en gemeenschap bewerkt. De waarheid opent het verstand van de mensen en verenigt hun intellect in de *Logos* van de liefde: dat is de boodschap en het christelijke getuigenis van de liefde.”[12] Daarom stelt het Nieuwe

Testament de geboden van liefde voor God en liefde voor de naaste voor als nauw met elkaar verbonden[13], zodanig dat het ene leidt tot het andere: Liefde voor God leidt tot liefde voor de naaste en liefde voor de naaste leidt tot liefde voor God. “Als je van je broeder houdt, moet je dezelfde liefde hebben. Welnu ‘God is liefde’. Daarom moet wie zijn broeder liefheeft ook God liefhebben.”[14]

Het is op deze diepgaande antropologische en ethische vooronderstellingen dat de menselijke sociabiliteit is gebaseerd, en niet alleen op de feitelijke vraag naar de noodzaak en het nut van het leven in een gemeenschap. Vandaar ook dat sociabiliteit gevoed wordt door liefde en voornamelijk bestaat uit relaties en gemeenschappen die werkelijk liefdevol zijn: de familie en vriendschap. Het is alleen door socialisatie, door contact met

anderen, dat mensen groeien en zich ontwikkelen. “Mensen zijn zo gemaakt dat ze niet kunnen leven, zich niet kunnen ontwikkelen en geen voldoening kunnen vinden behalve ‘in de oprechte gave van zichzelf aan anderen’ (*Gaudium et spes*, 24). Net zo min kunnen ze zichzelf volledig kennen los van een ontmoeting met andere personen.”[15]

We zien dit in het evangelie zelf: “Want Mijn broeder, Mijn zuster en Mijn moeder zijn zij die de wil volbrengen van Mijn Vader in de hemel.”[16] Uit deze woorden kunnen we rijke consequenties trekken voor het gezin als basiscel van de samenleving. “God is liefde en Hij beleeft in Zichzelf een mysterie van persoonlijke liefdesgemeenschap. God legt in het mens-zijn van man en vrouw, dat Hij naar Zijn beeld scheidt en voortdurend in stand houdt, de

roeping en daarmee het vermogen en de verantwoordelijkheid tot liefde en gemeenschap. De liefde is daarom de fundamentele en natuurlijke roeping van ieder menselijk wezen.”[17]

En zo is het ook met vriendschap: “Ik heb u vrienden genoemd.”[18]

Vriendschap wordt gevoed door Gods liefde en bouwt een gemeenschap op. “Door de genade die Hij ons schenkt, worden wij zo verheven dat wij daadwerkelijk Zijn vrienden zijn. Met dezelfde liefde die Hij in ons uitstort, kunnen wij Hem liefhebben, Zijn liefde uitbreiden tot anderen, in de hoop dat ook zij hun plaats zullen vinden in de door Jezus gestichte gemeenschap van vriendschap.”[19]

Basisbibliografie

Catechismus van de Katholieke Kerk, nrs. 355-368.

[1]Genesis 1,27.

[2]Catechismus van de Katholieke Kerk, nr. 362.

[3]Josemaría Escrivá de Balaguer, *Vrienden van God*, nr. 200.

[4]Catechismus van de Katholieke Kerk, nr. 356.

[5]1 Johannes 4,8 en 16.

[6]Sint Augustinus, *Commentaar op de Eerste Brief van Johannes*, verhandeling 2, nr. 14.

[7]1 Johannes 4,10.

[8]1 Johannes 4,19.

[9]Sint Thomas van Aquino, *Summa Theologiae*, II-II, kwestie 23, artikel 8.

[10]Paus Benedictus XVI, *Caritas in veritate*, nr. 30.

[11]Paus Benedictus XVI, *Deus caritas est*, nr. 7.

[12]Paus Benedictus XVI, *Caritas in veritate*, nr. 4.

[13]Vgl. Matteüs 22,40; 1 Johannes 4,20-21; enz.

[14]Sint Augustinus, *Commentaar op de Eerste Brief van Johannes*, verhandeling 9, nr. 10.

[15]Paus Franciscus, encycliek *Fratelli tutti*, nr. 87.

[16]Matteüs 12,50.

[17] H. Johannes Paulus II, *Familiaris consortio*, nr. 11.

[18] Johannes 15,15.

[19] Paus Franciscus, *Christus vivit*, nr. 153.

Sergio Sánchez-Migallón

.....

pdf | Document automatisch
aangemaakt door [https://
dev.opusdei.org/nl-be/article/
onderwerp-6-de-mens-als-beeld-van-
god/](https://dev.opusdei.org/nl-be/article/onderwerp-6-de-mens-als-beeld-van-god/) (4-8-2025)